

“I want to do, not just to be”-

Prinsessa Dianan yksityisen ja julkisen elämän muutokset

Oulun yliopisto Historiatieteet
Tieteiden ja aatteiden historia kandidaatintutkielma
27.4.2023
Emma Nikander

Sisällys

Johdanto	3
1.Diana yksityisesti	6
1.1. Diana.....	6
1.2. Kuninkaallinen elämä	7
1.3. Avioliitto ja ero.....	9
1.4. Julkisuus.....	12
2. Julkinen yksityisyys	14
2.1. Äitiys.....	14
2.2. Mielensterveys ja ulkonäkö.....	16
2.3. Feministi prinsessana.....	17
Loppulause	21
Lähteet	23

Johdanto

Prinsessa Diana (1961–1997) oli Ison-Britannian prinssi Charlesin (1948) ensimmäinen vaimo vuosina 1981–1996. Avioiduttuaan kuninkaalliseen perheeseen Diana nousi vain 19-vuotiaana julkisuuteen, mikä ohjasi hänen loppuelämänsä. Dianan rooli ensimmäisenä Walesin prinsessana 70 vuoteen, ja myöhemmin eronneena naisena, loi hänelle tilaisuuksia muuttaa vanhoja perinteitä. Dianan poikkeuksellista elämää seurattiin lehdistössä hyvin tarkasti hänen viimeisiin hetkiinsä saakka, ja hän on noussut kuolemansa jälkeen merkittävään kulttuurihistorialliseen asemaan.

Tutkielmani aihe käsittelee lähihistoriaa, joten varsinaista historiallista tutkimusta aiheesta ei ole vielä tehty. Sen sijaan tutkimustietoa löytyy esimerkiksi sosiologian, antropologian ja mediatutkimuksen aloilta. Tutkimuskysymysten tarkastelu tieteiden ja aatteiden historian näkökulmasta onnistui kuitenkin, sillä aihetta on käsitelty runsaasti eri artikkeleissa ja kirjoissa. Lähihistoriallisena aiheena tämä saattaa nousta tutkimuskohteeksi myöhemmin, erityisesti Dianan ja kuninkaallisten saadessa huomiota viiheessä, kuten Netflixin sarjassa *The Crown*.

Tutkimuksessani tutkin Dianaa hänen yksityiselämässä ja julkisuudessa tekemiensä muutosten kautta. Tutkimuskysymyksenäni on: millaisia muutoksia Diana teki elämässään ja miten nämä muutokset vaikuttivat Dianan käsittelyyn mediassa. Keskityn erityisesti Dianan ympärillä olleeseen julkisuuteen ja sen muutokseen, sekä Dianaan ja naiseuteen. Ensimmäisessä luvussa keskityn Dianan julkisuuteen, avioliittoon ja kuninkaalliseen perheeseen. Toisessa luvussa keskityn taas Dianan aatemaailmaan ja yksityiselämään. Olen tutkinut aineistoa lähiluvun ja diskurssitutkimuksen avulla.¹ Olen hahmotellut pitkän aikavälin kokonaisuuksia ja tarkastellut, näkyykö niissä muutoksia.

Diana on antanut työn otsikon sitaatin puhuessaan työstään sairaiden parissa. Hän halusi tuntea itsensä tärkeäksi ja tarpeelliseksi, ei vain hahmoksi ja prinsessaksi, joka vain saapuu paikalle.²

¹ Diskurssitutkimuksessa tutkitaan merkitysten rakentumista ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Perusajatus on se, että tutkittava ilmiö tai tapahtuma voi saada erilaisia merkityksiä eri tilanteissa eri ihmisille. Jyväskylän yliopisto, Koppa 2015.

² Morton 1998, 345–346.

Primäärilähteiden löytämisessä oli aluksi vaikeuksia. Ei ole juurikaan lähteitä, jotka kertoisivat Dianan ajatuksista suoraan tai ilman sensurointia. On siis mahdotonta tietää mitä Diana todella ajatteli ja miten hän koki omaa elämänsä. Primäärilähteiksi valikoituivat Dianan antamat haastattelut ja puheet, sekä Andrew Mortonin kirjoittama *Diana: Hänen tarinansa* (1994). Kirjan julkaisuaikana kiistettiin Dianan osallistuminen kirjaan, mutta myöhemmin on paljastunut hänen antaneen haastatteluja Mortonille.³ Tämän lisäksi myös Dianan läheiset ovat Dianan luvalla antaneet haastatteluja Mortonille. Näitä myöhemmin paljastuneita nauhoituksia julkaistiin Yhdysvaltalaisen NBC-kanavan ohjelmassa *Princess Diana: The Secret Tapes*. Äänitallenteet näytettiin vuonna 2004 ohjelmassa, jossa oli myös haastateltu Dianan läheisiä sekä Charlesin tukijoita. Vaikka dokumentti on tehty hyvin populistiseen tyyliin, ovat siinä olevat nauhoitukset yksiä harvoista primäärilähteistä, joissa kuulee Dianan ääntä ja omia ajatuksia. Mortonin kirjasta tehtiin uusi versio *Diana: Her True Story – In Her Own Words* (1998) Dianan kuoleman jälkeen. Uudessa painoksessa on litterointeja Dianan äänitteistä ja siihen on lisätty osa siitä, mitä Dianan kuoleman jälkeen tapahtui. Muina primäärilähteinä toimivat tallenteet Diana pitämistä puheista ja haastatteluista. Erityisesti hyödynnän Dianan Panorama-ohjelmalle vuonna 1995 antamaa haastattelua. Varsinkin Mortonin kirjaa lukiessa pitää ottaa huomioon, että se on tehty Dianan puolustuspuheeksi ja kertoo tapahtuneesta vain yhdestä näkökulmasta.

Täysin neutraalien ja puolueettomien primäärilähteiden, tai jossain tapauksissa edes tutkimuskirjallisuuden löytäminen on lähes mahdotonta. En pidä tätä kuitenkaan liian suurena rasitteena, sillä tekstejä vertailemalla ja niihin kriittisesti suhtautumalla, voi niitä hyödyntää. Vertailen esimerkiksi Dianan ja Charlesin antamia haastatteluja asumuseron jälkeen, ja tutkimuskirjallisuudessa on lainattu sekä Dianan että Charlesin elämäkertoja. Kuninkaallisen perheen jäsenten lausunnot julkisuuteen ovat tyypillisesti tarkkaan suunniteltuja, ja samanlaisia haastatteluja kuin Diana antoi, on turha odottaa. Dianan erityinen suhde mediaan mahdollisti hänen oman näkökulmansa esiintuonnin, kun taas muiden kuninkaallisten pidättyväinen suhde mediaan loi tilanteen, jossa Charlesin tai Elisabet II näkökulmia tapahtumiin ei tulla saamaan koskaan julkisuuteen.

³ Morton 1998, 7.

Tutkimuskirjallisuutena olen käyttänyt erinäisiä artikkeleita ja kirjoja Dianasta, joista suurin osa on kirjoitettu hänen kuolemansa jälkeensä. Yleensä nämä artikkelit käsittelevät suuria yhteiskunnallisia ongelmia kuten syömishäiriötä Dianan kautta tai käyttivät Dianaa esimerkkinä ongelmissa. Yksi tärkeimmistä tutkimuskirjoista tutkimukselleni on Beatrix Campbellin *Diana, Princess of Wales: How Sexual Politics Shook the Monarchy* (1998). Lähdekriittiseksi ongelmaksi nousi myös se, että paljon kirjoja ja tutkimusta on julkaistu Dianan kuoleman jälkeen. Ennen Dianan kuolemaa suhtautuminen häneen oli usein negatiivista, kun taas erityisesti heti kuoleman jälkeen Dianassa nähtiin paljon hyvää, eikä kritiikkiä juurikaan annettu.⁴

Aikarajauksena tutkimuksessani käytän Dianan elinvuosia 1961–1997, mutta erityisesti keskityn hänen aikaansa julkisuudessa, joko alkoi kihlautumisesta Charlesin kanssa 1981 ja päättyi Diana kuolemaan 1997.

Ennen avioliittoa Diana tunnettiin Lady Diana Spencerinä ja avioliittonsa aikana ja sen jälkeen prinsessa Dianana, mutta selkeyden ja yleisen tavan takia käytän tutkielmassani hänestä nimeä Diana. Näin tehdään myös tutkimuskirjallisuudessa. Käytän Dianan entisestä puolisoista, nykyisestä kuningas Charles III:sta nimeä prinssi Charles, jolloin se on yhtenäinen tutkimusmateriaalini sekä aikakontekstin kanssa. Myös muihin hovin jäseniin viitataan heidän etunimillään suomalaisella kirjoitusasulla. Kun puhun hovista tai kuninkaallisesta perheestä, viitataan Elisabet II:een ja hänen puolisoonsa prinssi Philipiin, sekä heidän lapsiinsa että tärkeimpiin työntekijöihinsä.

Vaikka suurin osa lähteistä on hyvin laskelmoiduista näkökulmista laadittu, ovat ne silti mielestäni kontekstissaan tulkittuina hyviä lähteitä siihen, mitä on haluttu sanoa. Diana on mainittu monissa virallisissa ja epävirallisissa elämäkertoissa, mutta olen päättänyt olla käyttämättä niitä kandidaatintutkielman pituuden ja elämäkertojen spekulatioiden ja puolueellisuuden vuoksi. Primäärilähteitä on eniten 1990-luvulta, kun Diana avautui Mortonille ja Panoramalle. Ennen 1994 tapahtunutta asumuseroa Dianan julkisuuskuva oli paljon säädellympi, ja hovin ulkopuolelle levinnyttä tietoa on hyvin vähän, tai se on vuotanut julkisuuteen esimerkiksi työntekijöiden kautta.

⁴ Esim. uutisointi Squidgatesta vuonna 1992, Dianan ja ystävän James Gilbeyn välisestä puhelusta, jossa Diana mm. kritisoi kuninkaallista perhettä. Kuoleman jälkeen Dianaa taas aseteltiin enemmän uhrin rooliin. Knopp 2008, 108 sekä Morton 1998, 398–400.

1.Diana yksityisesti

Jill. R. Chancey muistuttaa, että hänkin, kuten lähestulkoon jokainen muukin tuntee Dianan vain median välittämän kuvan kautta.⁵ Dianan omaa ajattelua on vaikea ja miltei mahdotonta tietää nykyisten lähteiden valossa. Päiväkirjoja tai muitakaan suoria lähteitä ei ole saatavilla. Diana oli mahdollista nähdä viattomana prinsessana, perheensä ja miehensä uhrina, sanomalehdissä nähtävänä tähtenä tai feministisenä ikonina. Jokaisen tarkkailijan oma kokemus muokkaa Dianasta sellaisena kuin haluaa nähdä.⁶ Eri lähteissä Dianan tekoihin suhtaudutaan hyvin eri tavoilla. Esimerkiksi prinssi Charlesista kertova Ross Bensonin kirja *Rakkaus vai kuninkuus: Charlesin vaikea valinta* kritisoi ensimmäisiltä sivuilta alkaen Dianaa ja kertoo, kuinka hänen osallistumisestaan kuninkaallisiin tapahtumiin asumiseron jälkeen paheksuttiin: ”Kukaan ei ollut kaivannut Dianaa tilaisuuteen – ”Mitä hän tekee täällä?” -- Jos hän kerran tahtoo lähteä, lähteköön.”⁷ Toisaalta samat lähteet suhtautuivat Dianaan hyvin eri tavalla eri aikoina. Kihlautumisen ja avioliiton alussa kansa ja lehdistö olivat Dianan puolella. Hänestä kirjoitettiin ylistäviä artikkeleja ja häneen samaistutiin. Ensimmäisen lapsen syntymän jälkeen suosio kuitenkin muuttui, ja lehdistö alkoi kääntymään Dianaa vastaan. Erityisesti kritiikkiä tuli prinsessan tuhlaamisesta hänen käyttäessä tuhansia puntia vaatteisiinsa.⁸

1.1.Diana

Diana eli jopa kuninkaallisiin verrattuna hyvin julkista elämää. Lehdistö seurasi Dianaa niin tiiviisti, että Elisabet II:n piti puuttua asiaan.⁹ Siten myös Dianan päätökset tehdä asioita uudella tavalla sai ennennäkemätöntä huomiota. Näihin muutoksiin on luultavammin vaikuttanut moni muukin asia kuin vain Diana. Yhteiskunnan muuttuessa on myös kuninkaallisen perheen pitänyt sopeutua siihen. Samalla myös naisen rooli ja paikka yhteiskunnassa on muuttunut. Kun kuningatar oli uusi äiti 1950-luvulla, tai Diana nuori 1960-luvulla, oli naisilla huomattavasti rajatumpi elämä ja vähemmän mahdollisuuksia. Diana oli aatellinen nainen, mutta silti huomattavasti lähempänä

⁵ Chancey 1999, 164.

⁶ Maclaran & Otnes 2015, 104-105.

⁷ Benson 1993, 7-8.

⁸ Morton 1994, 92.

⁹ Morton 1998, 161, 194.

tavallista naista kuin Elisabet II tai muut kuninkaallisen perheen jäsenet. Täten hän oli myös vapaampi tekemään mitä halusi, erityisesti eron jälkeen.

Diana syntyi varakkaaseen aatelistiperheeseen, jolla oli monien sukupolvien ajan läheiset välit kuningashuoneeseen sekä muihin merkittäviin virkoihin Isossa-Britanniassa. Elisabeth II:n suosima Sandringhamin linna sijaitsi Dianan kotitalon vieressä, ja vaikka kuninkaalliset eivät olleet jokapäiväisiä vieraita, oli Diana tutustunut perheeseen jo ennen kihlaustaan prinssi Charlesiin. Esimerkkinä perheen vauraudesta ja Dianan asemasta, hänen vanhempansa ostivat hänelle asunnon Lontoosta 18-vuotislahjaksi. Asunnon turvin Diana pystyi siis elättämään itsensä lastenhoitajan töillä ja siivoajana. Aatelisesta taustasta huolimatta julkisuus, joka seurasi kihlautumisen jälkeen, oli Dianalle uutta. Silti puheet siitä, kuinka tavallinen lastenhoitajatyttö hurmasi prinssin, ovat liioiteltuja. Diana ja Charles tunsivat toisensa jo monen vuoden ajan.¹⁰

Dianaa käsitellään paljon muiden henkilöiden, yleensä miesten kautta: hänen isänsä John, miehensä Charles ja lapsensa William ja Harry on usein mainittu yhdessä Dianan kanssa. Erityisen roolin saa Charlesin lisäksi hänen lapsuutensa, jossa väkivaltainen isä John, vanhempien riitaisa avioero ja jopa kylmä lapsuus nähdään syynä Dianan myöhempään käytökseen.¹¹ Hyvin harvoissa lähteissä käsitellään vain Dianaa, vaan useimmissa on mukaan otettu jokin toinen näkökulma tai ihminen.

Vaikka Diana on erityisesti myöhemmin noussut feministiseksi idoliksi, ei hänen itse puhunut feminismistä mitään. Kuolleen henkilön ympärille on helppo rakentaa mielikuvia ja rooleja, joita todellisuudessa ei ole ollut. Vaikka monet Dianan teot ja puheet, kuten avoimuus syömishäiriöstä, mielenterveydestä ja synnytyksen jälkeisestä masennuksesta voidaan tulkita feministiseksi kannanotoksi, on se luultavammin ollut vain itselle tärkeistä aiheista puhumista.

1.2.Kuninkaallinen elämä

¹⁰ Morton 1998, 44–45, 65.

¹¹ Campbell 1998, 85.

1900-luvun lopun Iso-Britanniassa kuningatar Elisabet II ja muu hovi olivat kansan suosiossa. Läpi 1990-luvun yli 70 % kansasta oli suosinut monarkiaa tasavallan sijaan. Dianan kuoleman jälkeen kansan kannatus monarkiaa kohtaan laski ja demokratian kannatus nousi. Pian kuitenkin luvut tasaantuivat entiselleen, jossa ne ovat pysyneet tähän päivään asti.¹² Dianan kuolema oli Elisabetin kauden kovin isku, jonka epäiltiin jopa hajottavan monarkian.¹³ Ennen Dianan kuolemaakin kuninkaallinen perhe kärsi monista kohuista 1990-luvulla. Kaksi kuningattaren lapsista, prinssi Andrew ja kruunuprinssi Charles hakivat avioeroa puolisoistaan, ja lehdistö seurasi perhettä hyvin tarkasti. Vastapainona kohuille kuninkaalliset yrittivät maadoittaa perhettään esimerkiksi erilaisilla dokumenteilla, joilla he kertoivat, mitä heidän työpäiväänsä kuului, ja miten heidän perhe-elämänsä oli loppujen lopulta melko samanlaista kuin tavallisten ihmisten.¹⁴

Kuninkaallinen perhe on merkittävä osa brittiläistä kulttuuria, mikä myös jakaa mielipiteitä. Vaikka kuninkaallisella perheellä ei ole juurikaan poliittista valtaa, on se perinteisesti ollut kulttuurisesti merkittävä. Morton, joka jo ennen Dianan elämäkerran kirjoittamista oli seurannut tarkasti kuninkaallista perhettä, on kuvaillut 1980-luvun kuninkaallisten asemaa sanomalla, että aiemmin monarkki ja muut kuninkaalliset eivät ole nauttineet näin suurista eduista niin vähällä vastuulla kuin nyt.¹⁵ Diana oli itse kuvaillut suhdettaan lähes kaikkiin suvun jäseniin hyväksi, mutta etäisiksi, mutta kukaan heistä ei ole antanut julkisuuteen lausuntoja Dianasta.

Vaikka Diana oli kasvanut aatellisessa perheessä, oli elämä kuninkaallisessa perheessä silti huomattavasti erilaista. Diana ei saanut puolisoltaan tai hoviltaan tarvitsemaansa tukea, vaan hänen oletettiin selviävän itsekseen.¹⁶ Walesin prinssi on hallitsijan vanhin poika, tuleva kuningas ja Walesin prinsessa on hänen puolisonsa. Erityisesti Walesin prinsessa on melko harvinainen titteli, ja ennen Dianaa se oli viimeksi käytössä vuosina 1901–1910. Koska rooli oli harvinainen, ei ehkä kukaan osannut myöskään auttaa Dianaa hänen tarvitsemallaan tavalla. Walesin prinsessa ei voi suoraan periytyä kuninkaallisesta, on hän samalla hieman ulkopuolinen hovista.¹⁷

¹² Ipsos 2022.

¹³ Mollick 2014, 33, 35.

¹⁴ esimerkiksi *Royal Special; The Prince and Princess of Wales Talking Personally with Alastair Burnet* 1985.

¹⁵ Campbell 1998, 205.

¹⁶ Morton 1992, 69.

¹⁷ Deporah 2005, 11.

Diana ei julkisesti koskaan arvostellut Elisabet II:ta tai prinssi Philipiä, vaan esimerkiksi puheessaan, jossa ilmoitti vetäytyvänsä julkisuudesta, kiitti heitä saamastaan tuestaan.¹⁸

Dianan suku oli ollut tekemisissä kuninkaallisten kanssa jo vuosisatoja, mikä saattaa myös vaikuttaa siihen, ettei monarkkia uskallettu tai edes haluttu kritisoida.

Diana unohti välillä, että hänen tuleva roolinsa olisi kuningatar. Alle 30-vuotiaana Diana eli vielä nuoruuttaan, mutta myös esimerkiksi vertailu Prinssi Andrewin vaimoon Sarah Fergusoniin vaikutti Dianan olemukseen, tämän yrittäessä esiintyä nuorekkaammin ja iloisemmin. Yksi esimerkki Dianan huumorintajusta, oli hänen Charlesille suunnittelema yllätys, jossa hän balettiesityksen lopuksi esitti oman koreografiansa Wayne Sleepin kanssa. Vaikka Charles esitti julkisuuteen olevansa ällistynyt esityksestä, yksityisesti hän kritisoi Dianan liian julkista tanssia.¹⁹ Taas Diana oli tehnyt jotain, mitä konservatiivinen kuningasperhe ei hyväksynyt.

1.3. Avioliitto ja ero

Kihlautuessaan Diana oli 19-vuotias ja Charles 32-vuotias. Charlesilla oli takana jo monia seurustelusuhteita, mutta Dianalle Charles oli ensimmäinen poikaystävä. Heillä ei juurikaan ollut yhteisiä mielenkiinnonkohteita, ja täysin erilaiset odotukset tulevasta avioliitosta. Diana näki edessään unelmien prinssin ja Charles roolinsa takia pakollisen osan elämäänsä. Charlesille haluttiin ”puhdas” ja neitsyt vaimo, joka ei tiennyt paremmasta. Osittain myös siksi vaimon löytäminen oli vaikeaa, sillä valinnan varaa ei ollut paljon.²⁰ Toinen ongelma, joka selvisi Dianalle jo kihlauksen aikana, oli se että Charles oli yhä rakastunut hyvään ystäväänsä Camilla Parker Bowlesiin, joka oli tahollaan naimissa. Diana löysi Parker Bowlesin antamia lahjoja Charlesille, ja päivää ennen häitä Diana halusi perua häät.²¹ Diana totesi avioliittonsa olleen melko ahdas, sillä heitä oli siinä kolme, viitaten Charlesin rakastajaan Parker Bowlesiin. Parker Bowlesia pidetään yhtenä isona syynä avioliiton kariutumiseen, mutta mielestäni taustalla oli myös muita ulkopuolisia syitä. Mediahuomio oli avioparin kohdalla ennennäkemätöntä, ja

¹⁸ Dianan puhe *Headway*-tapahtuman lounaalla 1993.

¹⁹ Morton 1998, 81–82, 213.

²⁰ Campbell 1998, 67, 78.

²¹ Princess Diana: The Secret tapes 2004, 19:00.

Dianan ja Charlesin jokaista liikettä seurattiin. Avioliiton aikana Diana nousi suosituimmaksi kuninkaalliseksi Charlesin ohi. Kyselyiden ja tilastojen lisäksi todisteita tästä näkyy siinä, miten kummastakin oli kirjoitettu ja miten heidät oli otettu vastaan julkisissa tilanteissa.²² Diana sai puolisoaan enemmän huomiota ja Charles, joka olisi tuleva kuningas ja tottunut huomioon, oli tilanteesta hyvin mustasukkainen. Yksi ensimmäisiä esimerkkejä tästä on heidän vierailunsa Australiaan 1983. Dianaa ei oltu valmennettu kiertueeseen lainkaan, ja vaikka matka oli onnistunut, ei hän saanut siitä lainkaan kehuja. Valtava yleisö halusi nähdä vain Dianan, ja Charles oli mustasukkainen huomiosta, vaikka Diana koitti selittää, ettei halunnut sitä.²³ Diana itse ajatteli suosionsa johtuneen siitä, että koska hän oli kasvanut tavallisten ihmisten joukossa, hän osasi toimia heidän kanssaan.²⁴

Avioparia tiukasti seurannut media sai vihiä avioliiton rakoilemisesta jo 1980-luvun puolivälissä. Pariskunnan vieraillessa Mallorcalla 1987 selvisi, että he nukkuivat kokonaan eri huoneissa. Vaikka toimittajilla oli mahdollisuus luoda monenlaisia, usein virheellisiäkin narratiiveja, oli näissä huhuissa mukana myös totuutta. Charles ja Diana viettivät todella vähän aikaa yhdessä, eikä heidän juurikaan nähty kommunikoivan edes julkisuudessa.²⁵ Aviopuolisoiden eroavaisuudet olivat kasvaneet liian suuriksi, ja kun yksi tärkeimmistä tehtävistä, eli perillisen saaminen oli suoritettu, ei heillä ollut enää velvollisuuksia hoidettavina. Myöskään avioliiton ulkopuoliset suhteet eivät auttaneet. Charlesilla oli Parker Bowles sekä huhutusti esimerkiksi hyvän ystävänsä vaimo Dale ”Kanga” Tryon. Dianalla oli taas huhutusti monia lyhyitä suhteita, joista tunnetuin ja todistettu oli upseeri James Hewitin kanssa.²⁶ Toisin kuin Charles ehkä odotti, Diana ei hyväksynyt hänen sivusuhteitaan. Vuonna 1989 Diana vastoin muiden odotuksia osallistui Camillan sisken Annabel Elliotin 40-vuotissyntymäpäiville. Diana keskusteli juhlassa Camillan kanssa ja kertoi tietävänsä mitä Camillan ja Charlesin välillä on, ja pahoitteli että oli heidän välissään. Hän ei kuitenkaan osoittanut väistävänsä, vaan kertoi myöhemmin Charlesille, että rakasti häntä ja että he olivat edelleen lastensa vanhemmat.

27

²² Benson 1993, 9.

²³ Morton 1998, 68–69.

²⁴ Princess Diana: The Secret tapes 2004, 25:30.

²⁵ Campbell 1998, 190.

²⁶ Campbell 1998, 210–212.

²⁷ Morton 1998, 88-89.

Asumusero tapahtui Charlesin aloitteesta, vaikka kumpikin oli yrittänyt parhaansa saadakseen avioliiton toimimaan. Myös avioeron suhteen Diana odotti Charlesin mielipidettä, eikä itse toivonut avioeroa, vaikka kaipasikin tilanteeseen selkeyttä.²⁸ Avioeronsa jälkeen Dianalla ei ollut selkeää roolia elämässään tai hovissa. Aiemmin ei ollut ollut tilannetta, jossa kruunuprinssi olisi eronnut.²⁹ Diana oli taas tilanteessa, johon ei ollut selkeää protokollaa. Kukaan ei tiennyt, mitkä arvoniemet hän saisi pitää, tai mikä hänen roolinsa olisi hovin sisällä tai ulkopuolella. Lisäksi entisellä avioparilla oli lapsia, joista William olisi tuleva hallitsija. Kuinka paljon Diana saisi vaikuttaa heidän tulevaisuuteensa? Jo ennen avioeroa Diana näki uhkakuvia joka puolella, sillä hän uskoi että hovilla, miehensä työntekijöillä, oli kampanja häntä vastaan. Tämä uskomus paheni asumiseron jälkeen, ja Dianan mukaan hänet haluttiin hiljentää, koska oli uhka hoville. Esimerkiksi Panorama-haastattelussa kysyttiin, miksei hän vain poistunut hovista ja julkisuudesta, mutta Diana kertoi jääneensä, sillä halusi puolustaa poikiaan ja olla osa heidän elämäänsä.³⁰ Hän jäi asumaan Kensingtoniin, jossa ennen asui yhdessä Charlesin kanssa, mutta jo asumuseron jälkeen heillä oli erilliset työntekijät.

Avioliitossa Dianan tärkein tehtävä oli olla miehensä tukena ja osallistua tapahtumiin. Diana itsekin valitti ystävilleen siitä, ettei halunnut olla vain katseiden kohteena ja tulla ylistetyksi ulkonäkönsä tai vaatteidensa takia.³¹ Osittain tämänkin takia asumiseron jälkeen hän halusi keskittyä vapaaehtoistyöhön ja hyödyntämään julkisuuttaan hyväntekeväisyyteen. Kuninkaallisiin tehtäviin kuuluu perinteisesti kaikille hyväntekeväisyystyön tekeminen, joten tämä oli Dianalle hyvin tuttua. Eron jälkeen hänen piti luopua lähes kaikista edustamistaan järjestöistä, mutta hän aloitti toiminnan esimerkiksi AIDS-potilaiden hyväksi.³² Haastatteluissa Diana oli maininnut tekevänsä hyväntekeväisyyttä siksi, että on sellaisessa asemassa, että pystyy auttamaan muita. Toisaalta hän myös harjoitellessaan puheitaan varten kertoi syyksi tehdä vapaaehtoistyötä sen, ettei hänellä ollut muutaakaan tekemistä.³³

²⁸ Panorama 1995, 27:20, 48:34.

²⁹ Morton 1998, 361.

³⁰ Panorama 1995, 33:25.

³¹ Morton 1998, 360-361.

³² Morton 1998, 357-358 sekä Panorama 1995, 43:21.

³³ Princess Diana: The Secret Tapes 2004, 1:10.18.

1.4. Julkisuus

Diana saapui julkisuuteen samaan aikaan kun julkisuuden käsite muuttui. Vaikka kuninkaallisilla on ollut kohuja yhtä kauan kuin he ovat hallinneet Isoa-Britanniaa, on vasta tabloidilehdistön myötä 1900-luvun loppupuolella kohut päässeet uudenlaiseen nosteeseen. Aiemmin julkisuuteen oli päässyt asioita, jotka hovi halusi julkaista. Kaikki oli hyvin säädeltyä, ja julkisuuskuva oli kuningasperheen halujen mukainen. Dianan aikakaudella nämä hyvät, mutta hyvin tarkasti sanellut välit hovin ja lehdistön välillä alkoivat murtua. Erityisesti tämä muutos johtui paparazzeista ja siitä, että oli mahdollista kuvata ihmisiä kaikissa olosuhteissa, jopa hyvin kaukaa, ja levittää kuvia nopeasti. *Rottalaumaksi* kutsuttu valokuvaajien ja toimittajien ryhmä aloitti kirjaimellisesti Dianan jahtaamisen jo marraskuussa 1980, kun Dianan auto nähtiin Sandringhamin kartanon pihalla. Lauma toimittajia ajoi prinsessaa takaa, kun hän poistui porttien ulkopuolelle.³⁴

Dianan ja Charlesin tavatessa Dianan mukaan hovi ja erityisesti Charles ja Elisabet II eivät tehneet tarpeeksi suojellakseen häntä. Avioliiton alussa tilanne oli kuitenkin toinen. Kun raskaana bikineissä olevasta Dianasta vuodettiin kuvat lehdistölle, Elisabet II kommentoi, että kyseessä oli ”brittiläisen journalismin synkin päivä”.³⁵

Dianan ja julkisuuden ja lehdistön suhde oli monimutkainen. Diana karttoi julkisuutta ja kaipasi omaa yksityisyyttään. Hän kritisoi sitä, ettei saanut viettää aikaa miespuolisten ystäviensä kanssa, koska heidän välisiä suhteita pidettiin automaattisesti romanttisena. Diana vetäytyi itse pois julkisuudesta jo 1993, koska oli väsynyt kaikkeen, mitä se häneltä vaati. Hänestä tuntui, ettei pystynyt antamaan kaikkeaan työlleen. Samalla hän kuitenkin tiedosti, että oli yleisölleen kaiken velkaa, sillä ilman heidän kiinnostustaan Dianalla ei olisi ollut samanlaista mahdollisuutta tehdä työtään. Tähän juuri liittyy ristiriitaa: samalla kun Diana vältteli julkisuutta, oli se Dianalle elinehto. Median avulla Diana pystyi kiinnittämään suuren yleisön huomiota ongelmiin, kuten kodittomuuteen ja HIViin. Julkisuudesta vetäytyminen ei todellisuudessa kestänyt kauaa, vaan tämän jälkeen Diana antoi haastatteluja ja teki julkista työtä.³⁶ Walesin prinssistä ja prinsessasta tehtiin avioliiton aikana monia televisioituja haastatteluja, joissa perhe kuvataan onnellisena ja idyllistä elämää viettävänä perheenä, kuten tavalliset ihmiset. Diana on myöhemmin

³⁴ Campbell 1998, 188.

³⁵ Princess Diana: The Secret Tapes 2004: 26:15.

³⁶ mm. Panorama-haastattelu, 34.15.

kuitenkin paljastanut, että hänellä oli taito esittää onnellista silloinkin, kun voi henkisesti huonosti.³⁷

Suurin muutos median käyttäytymisessä tapahtui Charlesin ja Dianan avioeron jälkeen. Diana ei enää ollut osa kuninkaallista perhettä, vaan häntä alettiin kuvaamaan ja tekemään hänestä uutisia aiempaa vapaammin. Diana itse toivoi enemmän vapautta ja irtautumista henkivartioistaan, mikä lisäsi huolta Dianan turvallisuudesta. Ilman henkivartioita Diana koki vapautuvansa julkisuuden taakasta, ja olevansa taas enemmän tavallinen ihminen.³⁸

Median mukana tuli myös vainoharhaisuutta. Diana uskoi, että hänen vahingoittamiseen puheluita oli vuodettu, ja joku yritti satuttaa häntä.³⁹ Myös Ferguson epäili hovilla olevan salaliittoteorioita häntä vastaan. Kummassakin naisessa oli paljon samaa: he tulivat hoviin ulkopuolelta nuorina naisina ja kummankin avioliitto kariutui 1990-luvun alussa. Vaikka luonteeltaan he olivat erilaisia, Diana vakavampi ja Ferguson leikkimielisempi, he toimivat toisilleen vertaistukena.⁴⁰

Dianan mielenterveysongelmat alkoivat heti kihlautumisen ja julkisuuteen saapumisen jälkeen. On mahdotonta sanoa, olisivatko ne nousseet pintaan ilman mediaa, mutta julkisuus ei luultavasti ainakaan helpottanut tilannetta. Dianan ulkonäköä ja pukeutumista käsiteltiin hyvin yksityiskohtaisesti, eikä hän saanut olla missään yksin. Hän monesti kertoi, miten ei ollut odottanut tämän kaltaista julkisuutta⁴¹. Diana oli vasta 19-vuotias kihlautuessaan, eikä saanut hovilta kaipaamaansa tukea. Epäilen, että taustalla oli myös se, että kuninkaalliselle perheelle julkisuus ja sen kanssa toimiminen on ollut aina osa elämää, eikä voitu kuvitella, että siitä pitäisi erikseen varoittaa uusia perheenjäseniä. Sokeutuminen omalle roolille ei ole harvinaista, ja Dianakin sortui tähän oltuaan hovissa jo monta vuotta. Videonauhoissa Diana kysyi, onko hänen puheensa liian ”alentuva” tavalliselle kansalle.⁴²

³⁷ Princess Diana: The Secret Tapes 2004, 39:50.

³⁸ Morton 1998, 342.

³⁹ Panorama 31.30.

⁴⁰ Morton 1998, 212, 308.

⁴¹ Royal Special: The Prince and Princess of Wales Talking Personally with Alastair Burnet 1985, 33.30.

⁴² Princess Diana: The Secret Tapes 2004, 1:11.20.

2. Julkinen yksityisyys

Dianan julkinen rooli vaikutti myös hänen yksityiselämäänsä. On jopa vaikea rajata hänen yksityistä ja julkista rooliaan erikseen, sillä jokaista Dianan liikettä seurattiin ja kommentoitiin lehdissä. Vaikka esimerkiksi lasten kasvatusta tai avioliittoja ovat perinteisesti hyvin yksityisiä asioita, oli Dianan kohdalla toisin. On mahdotonta tietää mitä suljettujen ovien takana on tapahtunut, vaikka osa päätöksistä hyvinkin julkisia. Dianan lapsuus ilman julkisuutta erosi merkittävästi siitä, mihin esimerkiksi Charles oli tottunut. Siksi hänellä oli uusia näkökulmia esimerkiksi lasten kasvatukseen, ja siihen, mistä asioista ja miten puhua lehdistölle ja kansalaisille.

2.1. Äitiys

Dianan käytöstä ja päätöksiä voisi peilata paljon hänen lapsuuteensa, ja pohtia sitä, kuinka paljon hänen vanhempiansa riittainen avioero vaikutti hänen avioliittoonsa ja tapaansa kasvattaa lapsiaan. Diana ei itse juurikaan puhunut lapsuudestaan, tai sen aiheuttamista mahdollisista ongelmista. Sen sijaan tutkimuskirjallisuudessa ja muiden kuin Dianan kirjoittamista lähteissä puhutaan paljon erityisesti Dianan vanhempien, John Spencerin ja Frances Shand Kyddin, toiveesta saada poikalapsi.⁴³ Diana ja hänen sisaruksensa kävivät koulunsa sisäoppilaitoksessa, ja vanhempien eron jälkeen 1967 he viettivät aikaansa puoliksi kummankin vanhempansa kanssa. Sekä Diana että Charles kävivät koulunsa sisäoppilaitoksessa, ja viettivät muutenkin vain vähän aikaa vanhempiansa kanssa. Elisabeth II matkusti paljon ilman lapsiaan, ja kummankin kasvatuksesta vastasi pääosin palkatut lastenhoitajat.⁴⁴

Charles ja Diana saivat poikansa prinssi Williamin vuonna 1982 ja prinssi Harryn vuonna 1984. Äitinä Diana teki monia yllättäviä päätöksiä, joita kuninkaallisessa perheessä ei ollut ennen nähty. Diana päätti ottaa nuoret lapsensa mukaan kuninkaallisille kiertueille ulkomaille, esimerkiksi alle vuoden ikäisen Williamin Australiaan vuonna 1983. Diana oli aiempia kuninkaallisia huomattavasti avoimempi tunteiden näyttämässä. Kun Elisabet II saapui ulkomailta kotiin vuonna 1953 puolen vuoden kiertueen jälkeen, hän

⁴³ Ks. esim. Campbell 1998, 84.

⁴⁴ Campbell 1998, 42.

vain taputti poikaansa olkapäälle.⁴⁵ Diana taas halasi lapsiaan ja halusi olla läsnä lastensa elämässä, toisin kuin hänen vanhempansa olivat olleet. Dianan toiveen mukaisesti lapsia ei lähetetty kouluun Skotlantiin, missä Charles oli käynyt koulunsa, vaan he kävivät koulunsa lähellä kotiaan Eton Collegessa.

Diana otti lapsensa mukaan työtapaamiinsa esimerkiksi sairaaloihin HIV-potilaiden luokse sekä kodittomien ihmisten luokse. Hän ei tiennyt, hyödyntäisivätkö lapset näitä kokemuksia koskaan työssään, mutta ainakin hän antoi tämän mahdollisuuden. Perheestä kuvatuilla videoilla Diana leikkii lastensa kanssa, osallistuu koulussa vanhempien väliseen juoksukilpailuun ja komentaa lapsiaan kuin tavalliset äidit. Diana korosti myös useasti, kuinka olisi jo lähtenyt kuninkaallisesta perheestä, jollei hänellä olisi lapsia. Kuninkaallisuus oli kuitenkin heidän tulevaisuutensa, eikä Diana halunnut viedä sitä heiltä.⁴⁶

Toisaalta Dianan oli helpompi ilmaista tunteitaan ja tehdä poikkeuksellisia ratkaisuja, sillä hän ei ollut syntynyt kuninkaalliseen perheeseen. Charles oli kasvanut tietäen tulevan roolinsa kuninkaana ja tietäen mitä se vaatisi häneltä. Verrattuna hyvin moneen muuhun ihmiseen, hänen elämänsä oli alusta alkaen ollut hyvin suojattua ja rajoitettua, ja hänellä ei ollut vaihtoehtoja kokeilla uusia asioita. Dianalla taas oli kokemusta tavallisemmastakin elämästä, eikä samanlaista vastuuta hovista, kuin esimerkiksi Elisabet II:lla tai Charlesilla. Diana korosti niin Mortonin nauhoilla kuin Panorama-haastattelussa sitä, kuinka halusi lapsilleen mahdollisimman hyvän tulevaisuuden ja kuinka kaikki hänen päätöksensä hän teki mieltien ensin lastensa hyvinvointia.⁴⁷

Diana rakasti lapsiaan, mutta oli puhunut silti paljon negatiivista raskauksistaan ja synnytyksen jälkeisestä masennuksestaan. Hän oli sanonut, ettei muista mitään lastensa syntymän välisestä ajasta, ja ollessaan raskaana Williamista hän voi henkisesti ja fyysisesti todella huonosti.⁴⁸ Puheessaan *Turning Point* -hyväntekeväisyysjärjestölle Diana käsitteli naisten, erityisesti äitien, mielenterveysongelmia. Vaikka hän puhui yleisesti äideistä kolmannessa persoonassa, on puheessa havaittavissa yhtymäkohtia

⁴⁵ Campbell 1998, 45.

⁴⁶ Panorama 1995, 47:00, 45:20.

⁴⁷ esim. Princess Diana: The Secret tapes 2004, 45:30 ja Panorama 1995, 45:20.

⁴⁸ Morton 1998, 63, 72.

hänen omaan elämäänsä. Hän puhui erityisesti synnytyksen jälkeisestä masennuksesta ja sen hoidosta, mistä hän oli puhunut myös Mortonille sekä Bashirille Panorama-haastattelussa. On normaalia, että Dianan kanssa samassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat äidit ulkoistavat äitiytensä, esimerkiksi palkkaamalla lastenhoitajia ja lähettämällä lapsensa sisäoppilaitoksiin.

Asumiseronsa jälkeen Williamia ja Harrya hoitamaan palkattiin Alexandra ”Tiggy” Legge-Bourke, josta Diana ei pitänyt. Hän pelkäsi lastensa menettämistä ja sitä, että lapset kiintyisivät enemmän Legge-Bourkeen kuin häneen. Legge-Bourke nähtiin hyvin läheisenä poikien kanssa, ja hän kutsui heitä nimellä ”my babies”. Diana piti äitiyttään tärkeimpänä roolina, ja oli erityisesti siksi kauhuissaan Legge-Bourkesta, joka iältään ja sosiaaliselta asemaltaan muistutti kovasti nuorta Dianaa.⁴⁹

Mortonin ensimmäisessä kirjassa Dianasta vuonna 1993 kerrotaan, kuinka Diana piti Charlesia huonona isänä, jonka aikatauluun poikien piti sopeutua, eikä toisinpäin. Diana myös kritisoi sitä, että Charles halusi nähdä lapsiaan vain silloin, kuin he esiintyivät mediassa ja hän pystyi antamaan itsestään kuvan hyvänä isänä.⁵⁰ Myöhemmissä haastatteluissa Dianan kanta on toinen, ja vaikka hän kritisoi Charlesia avioliittonsa loppupuolella paljon, piti hän häntä kuitenkin hyvänä isänä.⁵¹

2.2. Mielenterveys ja ulkonäkö

Dianalle tärkeitä teemoja on helppo päätellä siitä, mistä hän puhui ja mitä järjestöjä hän halusi edustaa. Avioliittonsa aikana Dianalle kuului paljon puheiden pitämistä, jotka koskivat ennalta määrättyjä asioita, kuten erilaisten tilaisuuksien ja paikkojen avaamista. Myöhemmin Dianalla oli mahdollisuus valita esiintymisensä, ja yleensä hän päätyi esiintymään erilaisiin hyväntekeväisyyskohteisiin. Esiintymiset konferensseissa, jotka keskittyvät mielenterveysongelmiin tai humanitäärisiin kriiseihin kertoivat, että ne olivat Dianalle tärkeitä.

⁴⁹ Morton 1998, 336-337.

⁵⁰ Morton 1992, 138.

⁵¹ Morton 1998, 74.

Erityisesti Mortonin kirjassa puhutaan paljon siitä, miten Dianan painoa on kommentoitu. Dianan viitattiin monesti olleen nuorempana pyöreä ja ”lihavahko”. Samassa kirjassa on kuvia Dianasta lapsuudesta aikuisuuteen, eikä niissä missään Diana kuitenkaan näytä lainkaan ylipainoiselta. Jo kihlautumisen aikana laihtui niin paljon, että hänen vyötärönsä kapeni 15 senttiä.⁵² Dianan painoa kommentoitiin julkisesti niin kansalaisten kuin heidän tapaamiensa ihmisten toimesta.⁵³ Myös Dianan omat sanat itsestään olivat hyvin julmia: ” I remember being a fat, podgy, non-makeup, unsmart lady”.⁵⁴ Diana haukkui itseään lihavaksi, meikittömäksi ja typeräksi. Charles oli kihlauksen aikana kommentoinut Dianalle: ”bit chubby, aren’t we”⁵⁵, mikä jos ei laukaissut, ainakin pahensi syömishäiriötä. Diana toivoi itse, että tulisi tunnetuksi ulkonäkönsä sijaan teoistaan. Hän kaipasi tunnetta siitä, että häntä kaivattaisiin ja tarvittaisiin.⁵⁶

Dianan puheessa syömishäiriöliitolle 1993, hän ei mainitse lainkaan omaa taustaansa bulimian kanssa. Hän oli päässyt yli pahimmasta vaiheesta psykiatri Maurice Lipsedgen avulla 1980-luvun lopulla. Hän puhui Mortonille kuinka lukiessaan kirjoja, jotka sai Lipsedgeltä, hän tajusi, ettei ollut yksin sairautensa kanssa.⁵⁷ Voisi kuvitella, että tämä vertaistuen määrä sai hänet puhumaan itse ongelmasta muille osoittaakseen, että hekään eivät ole yksin ongelmiansa kanssa, vaikka siltä tuntuisikin. Dianan avautuminen mielenterveydellisistä ongelmistaan suurelle yleisölle oli poikkeuksellista. Kuninkaalliset eivät ole perinteisesti puhuneet paljoakaan henkilökohtaisista asioista, puhumattakaan ongelmistaan. Dianan kertominen ongelmistaan herätti naisissa monia tunteita: jos ei itse kärsinyt vastaavanlaisista ongelmista, suurin osa ainakin tiesi jonkun, joka kärsi. Aristokraattisen naisen kertomana nämä naiset saivat hyväksynnän tunteen siitä, etteivät ole yksin. Jos maan tunnetuin nainenkin kärsii bulimiasta ja synnytyksen jälkeisestä masennuksesta, voivat hekin jakaa omia kokemuksiaan.

2.3.Feministi prinsessana

⁵² Morton 1992, 69.

⁵³ In private in public 1983, 44.20 & 1.13.15.

⁵⁴ Princess Diana: The Secret tapes 2004, 12:20.

⁵⁵ ”Hieman pyöreitä, eikä ollakin”. Princess Diana: The Secret tapes 2004, 18:15.

⁵⁶ Morton 1998, 345–346.

⁵⁷ Morton 1998, 85–86.

Diana ei itse julkisesti puhunut feminismistä tai feministeistä, mutta hän käsitteli monia feministisiä teemoja. Oikeastaan kaikki aiemmin käsitellyt aiheet voidaan kokea feministisenä tekona: haluna tulla kehuksi työnsä, ei ulkonäkönsä perusteella, mielenterveydestään puhuminen ja Charlesin avioliiton ulkopuolisten suhteiden kritisointi.

Feminismi on käsitteenä vaikea selittää täydellisesti, ja sen merkitys on muuttunut paljonkin aikojen saatossa. Nykyisin feminismi voidaan määritellä ”pyrkimällä sukupuoleen perustuvien syrjivien tai rajoittavien rakenteiden ja normien purkamiseen”.⁵⁸ Käsite on kuitenkin monitahoinen, eikä sen merkitys ole kaikille sama. Feminismin ja Dianan välistä suhdetta on vaikea tutkia myös siitä syystä, että monia käsitteitä ei aktiivisesti käytetty, tai niitä ei ollut olemassa Dianan elinaikana. Dianan asemaa feministisenä ikonina on tutkittu erityisesti valkoisen feminismin kautta, joka valtavirtaistui käsitteenä vasta Dianan kuoleman jälkeen.

Naisten oikeuksissa tapahtui suuria muutoksia Isossa-Britanniassa 1900-luvulla: Sukupuolensyrjimislaki 1975, kotiväkivaltalaki 1976 ja tasa-arvoinen palkkalaki 1980. 1960- ja 1970-luvuilla feminismi ja naisten oikeudet olivat pinnalla.⁵⁹ Kolmannen aallon feminismi alkoi 1980-luvun puolivälissä ja hajautti feministisiä ryhmiä: uudella sukupolvella oli radikaalimpia ja eriäviä mielipiteitä toisen aallon feministien kanssa.⁶⁰ 1980-luvulla suurin osa naisista identifioitui feministiksi tai kannatti feministisiä arvoja.⁶¹ 1990-luvulla naistenliikkeiden valtakausi oli kuitenkin jo ohi, eikä feminismistä juurikaan puhuttu mediassa.

Dianan puheenvuorot käsittelivät feministisiä ongelmia mielenterveysongelmien kautta. Ei kuitenkaan voida sanoa näiden ongelmien valikoituneen Dianan mielenkiinnon kohteiksi siksi, että ne olivat feministisiä ongelmia, vaan koska ne koskettivat häntä. Tästä voisi vetää johtopäätöksen, että feministien käsittelemät kysymykset ja ongelmat

⁵⁸ THL, tasa-arvosanasto 2022.

⁵⁹ Sineau 1998, 528.

⁶⁰ Ergas 1998, 530–531.

⁶¹ Sineau 1998, 530.

olivat kaikkia naisia koskevia. Vaikka hovia johti koko Dianan elinajan nainen, Elisabet II, oli hovi silti patriarkaalinen.⁶²

Dianan feminismistä on puhuttu erityisesti hänen kuolemansa jälkeen. Esimerkiksi Morton nimeää hänet feministiksi kirjansa uusintapainoksessa 1998, muttei puhu siitä mitään kirjan ensimmäisessä versiossa 1993. Dianan puheet asumieseron jälkeen ovat hyvin helposti tulkittavissa feministisiksi, vaikkeivat suoranaisesti ole sellaisia. Campbellin kirjassa puhutaan paljon siitä, kuin monarkia on hyvin patriarkaalinen, ja näkee vain miespuolisissa jäsenissä hyödyn.⁶³

Diana käsittelee naiseuttaan paljon Panorama-haastattelussa. Häneltä kysyttiin miksi hänet nähdään uhkana, mihin hän vastasi, että jokainen vahva nainen koetaan uhkana. Tämän lisäksi hän sanoi, että vahva nainen herättää aina kysymyksiä: mistä nainen on saanut vahvuutensa ja mihin hän aikoo sitä käyttää. Diana ei pienentänyt itseään, ja siksi hänet koettiin pelottavana. Samassa haastattelussa Diana pohti elämästä yksin. Hänen mielestään täyttävä työ oli parempi kuin mies. Hänellä oli ystävänsä, poikansa ja työnsä, eikä siten pitänyt itseään yksinäisenä.⁶⁴

Jakautuvat mielipiteet Dianasta koskevat myös hänen feminismiään: samaan aikaan hän oli liian feministi, mutta osa feministeistä ajatteli, ettei hän ollut tarpeeksi feministi.⁶⁵ Feministinen ryhmä ja sanomalehti *Spare Rib* jakoi ennen häitä ”Don’t do it Lady Di” pinssejä, joissa vastustettiin Dianan avioitumista Charlesin kanssa. Muuten suuri yleisö oli Dianan puolella, ja näki hänessä enemmänkin perinteisen prinsessan.⁶⁶

Campbell väittää kirjassaan Dianan olleen esimerkki nykynaisen ongelmasta, jossa miehet eivät usko naisen eitä, ja julkisen ja yksityisen ero hämärtyy.⁶⁷ Tästä huolimatta valokuvaajat ja toimittajat eivät jättäneet häntä rauhaan. Viimeiset kuvat Dianasta on otettu, kun hän on maannut romuttuneessa autossa.⁶⁸ Vaikka onnettomuushetken kuvia ei ole julkaistu, kertoo tämä kuitenkin paljon siitä, ettei Dianalla ollut lainkaan

⁶² Campbell 1998 34. 4. Patriarkaalinen tarkoittaa yhteisöä, jota johtavat mies tai miehet isällisen holhoavasti, isänvaltaisuus. Nurmi et al. 1998, 325.

⁶³ Campbell 1998 33-15.

⁶⁴ Panorama 1995, 40:00, 50:53.

⁶⁵ Campbell 1998, 251.

⁶⁶ Campbell 1998, 118.

⁶⁷ Campbell 1998, 233.

⁶⁸ Princess Diana: The Secret tapes 2004, 1:18.30.

yksityisyyttä. Dianan veli Charles Spencer piti hautajaisissa puheen, jossa hän vertaa Dianaa roomalaisen mytologian jumalattareen Dianaan:

*It is a point to remember that of all the ironies about Diana, perhaps the greatest was this – a girl given the name of the ancient goddess of hunting was, in the end, the most hunted person of the modern age.*⁶⁹

Diana ei ollut enää yksityishenkilö, äiti tai prinsessa. Hänestä muodostui koko Englannin ja jollain tavalla myös maailman yhteiseksi suruksi. Tavalliset ihmiset ja julkisuuden henkilöt kuten Madonna, myönsivät virheensä ja pyysivät anteeksi, kun olivat halunneet seurata Dianan elämää lehdistä, samalla lisäten Dianan jahtaamista.⁷⁰ Dianan kuolema nähdään monissa lähteinä marttyyrikuolemana, jossa hänet nähdään uhrina, tekemisen kohteena, ei itse aktiivisena tekijänä. Tämä kertoo mielestäni siitä, että vaikka Diana halusi tuntea itsensä tarvitukseksi ja arvostetuksi tekojensa takia, oli hän viimeiseen asti kuuluisa ulkonäkönsä ja muiden asettamien oletusten takia. Dianan kuollessa yhdessä poikaystävänsä Dodi Al-Fayedin kanssa, saa Diana tarunhoitoisen lopun prinsessana joka ei koskaan saanut unelmiensa prinssiä.

⁶⁹ ”Pitää muistaa, että kaikista Dianaan liittyvistä ironioista suurin oli se, että nimensä antiikin metsästyksen jumalattarelta saanut nainen oli lopulta yksi modernin ajan metsästetyimmistä henkilöistä”, Charles Spencerin muistopuhe Dianan hautajaisissa 1997.

⁷⁰ Morton 1998, 393.

Loppulause

Tutkimukseni tarkoituksena oli tutkia, minkälaisia muutoksia Diana teki elämässään, ja miten nämä muutokset muuttivat median suhtautumista Dianaan. Median suhtautumista Dianaan on huomattavasti helpompi tutkia, kuin mitä Diana itse ajatteli. Yleisenä linjana voidaan pitää sitä, että Dianan saama julkisuus muuttui merkittävästi vasta asumus- ja avioeron jälkeen. Tätä ennen kuninkaallinen asema ja erityisesti Elisabet II:n luoma auktoriteetti piti mediaa kurissa. Avioeron jälkeen Diana taas kaipasi vapautta, eikä turvamiehet tai hovi enää olleet suojelemassa häntä. Toisaalta Dianalle myös avautui mahdollisuus kertoa avoimemmin kokemuksistaan.

Dianan tekemiä muutoksia, tai erityisesti syytä niiden taustalla on vaikeampi selvittää. Erityistä on kuitenkin se, miten hän hyödynsi mediaa näiden muutosten tekemisessä. Esimerkiksi avoin keskustelu mielenterveysongelmista ja avioelämästä olivat poikkeuksellisia. Myös prinssi Williamin ja prinssi Harryn kasvattaminen poikkesi edellisten prinssien kasvattamisesta. Vaikka avioero ei ollut yksinään Diana päätös, on se yksi merkittävimmästä osasta hänen elämäänsä. Avioeron myötä Dianan oli pakko tehdä myös itsenäisiä päätöksiä tulevaisuutensa suhteen: mikä tulisi olemaan hänen tuleva roolinsa niin äitinä kuin julkisuudenhenkilönä.

Yksi merkittävämpiä muutoksia, jonka Diana toi kuninkaalliseen perheeseen oli avoimuus lehdistöä kohtaan. Vaikka Diana ei haastatteluissa paljastanut elämästään kaikkea, oli tämä avoimuus silti poikkeuksellista. Koskaan aikaisemmin kuninkaallisen perheen sisäisiä ongelmia ei ollut käsitelty koko kansan edessä.

Yhteiskunnassa tapahtui Dianan ollessa osana kuninkaallista perhettä monia eri muutoksia. On vaikea sanoa, mitkä näistä muutoksista olivat lähtöisin Dianasta, ja mitkä esimerkiksi politiikasta. Myös median murros ja paparazzien lisääntyminen heikensivät kuninkaallisten roolia, jossa he olivat tottuneet elämään: enää he eivät voineet yhtä tiukasti päättää, mitä heistä lehdessä kerrottiin. Vaikka Dianalla ja medialla oli hyvin monimutkainen suhde, osasi hän loppujen lopuksi hyödyntää sitä paljon paremmin kuin kukaan muu kuninkaallisista.

Koska Dianaa ei ole vielä juurikaan tutkittu historiantutkimuksessa, on siinä mahdollisuus tehdä uutta tutkimusta monesta eri näkökulmasta. Esimerkiksi aiheenrajaus, eri primäärilähteiden hyödyntäminen tai eri henkilöiden kautta Dianaa

tutkiminen avaisivat uusia mahdollisia näkökulmia. Erityisesti Dianan kuolema ja siihen liittyvä yhteinen suru olisi mahdollinen tutkimussuunta. Historiantutkimuksen näkökulmasta Dianan elämä on lähihistoriaa, joten tulevina vuosina tutkimusten määrä saattaa hyvin kasvaa. Samasta syystä liittyy siihen myös monia eettisiä kysymyksiä. Dianan elossa olevat lähisukulaiset voivat vaikuttaa siihen, mitä hänestä julkaistaan ja voiko esimerkiksi mahdollisia päiväkirjoja tai kirjeitä hyödyntää. Uusia lähteitä kuitenkin on jo julkaistu Dianan kuoleman jälkeen, kuten 2004 julkaistu *Princess Diana: The Secret Tapes* näyttää. Näiden uusien mahdollisten lähteiden löytäminen voisi muuttaa tapaa tutkia Dianaa ja auttaa pääsemään lähemmäs häntä.

Lähteet

I Painetut lähteet

Benson Ross 1993: *Rakkaus vai kuninkuus: Charlesin vaikea valinta*. Gummerus.

Morton, Andrew 1992: *Diana: hänen tarinansa*. Werner Söderström osakeyhtiö.

Morton, Andrew 1998: *Diana: Her True Story – In Her Own Words*. Pocket Books.

II Audiovisuaaliset lähteet

An Interview with HRH The Princess of Wales, Panorama-dokumenttisarja, BBC (1995 UK). Haastattelija Martin Bashir, tuottaja Mike Robinson. Facebook. 20.11.1995. 54 min.

Royal Special: The Prince and Princess of Wales Talking Personally with Alastair Burnet (1985). Ohjaus Diana Elizabeth Edward-Jones, tuotantoyhtiö ITN.

Royal Wedding 1986 – Andrew & Sarah. Youtube.com. 9min.

<https://www.youtube.com/watch?v=nIzJKqzfVR4&t>

Princess Diana: The Secret Tapes (2004). Tuotantoyhtiö NBC. 80min.

<https://www.youtube.com/watch?v=RtVj7nTqyt4&t>

Charles and Diana exchange vows (1981). CBS News. 6min.

<https://www.youtube.com/watch?v=uCpE6UQQheY>.

III Painamattomat lähteet

”Time and Space”. Dianan puhe 3.12.1993.

https://www.settelen.com/diana_time_and_space.htm (luettu 25.4.2023)

”On Eating Disorders”. Dianan puhe 27.3.1993.

<https://awpc.cattcenter.iastate.edu/2017/03/09/on-eating-disorders-april-27-1993/> (luettu 25.4.2023)

”Women and Mental Health”. Dianan puhe 1.6.1993.

<https://awpc.cattcenter.iastate.edu/2017/03/09/women-and-mental-health-june-1-1993/> (luettu 25.4.2023)

IV Sanakirjat ja hakuteokset

Nurmi, Timo & Rekiaro, Ilkka & Rekiaro, Päivi 1998: *Uusi suomalainen sivistyssanakirja*. Gummerus.
Jyväskylän yliopisto 2015:
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/diskurssitutkimus> (luettu 25.4.2023).

V Tutkimuskirjallisuus

Cambell Beatrix 1998: *Diana – Princess of Wales: How Sexual Politics Shook the Monarchy*. The Women's Press Ltd.

Chancey, Jill R. 1999: "Diana Doubled: The Fairytale Princess and the Photographer". *NWSA Journal*. 163–175. The Johns Hopkins University Press.

Ergas Yasmine 1998: "Feminisms of the 1970s". Teoksessa *A History of Women: Toward a Cultural Identity in the Twentieth Century*. 527-547. 3. painos. Toimittaneet Geoge Duby, Michelle Perrot & Francoise. Harvard University Press.

Fisher Deborah C 2005: *Princesses of Wales*. University of Wales.

Maclaran, Pauline & Otnes C. Cele 2015: *Royal Fever: The British Monarchy in Consumer Culture*. University of California Press.

Monarcy/Royal Family Trends – Monarchy v. Republic 1993-2022. 17.5.2022.

Sineau Mariette 1998: "Law and Democracy". Teoksessa *A History of Women: Toward a Cultural Identity in the Twentieth Century*. 497–526. 3. painos. Toimittaneet Geoge Duby, Michelle Perrot & Francoise. Harvard University Press.

VI: Sähköiset dokumentit

BBC 2011: *Royal wedding watched by 24.5 million on terrestrial TV*:
<https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-13248199> (luettu 25.4.2023).

Monarcy/Royal Family Trends – Monarchy v. Republic 1993-2022. 17.5.2022:
<https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-monarchy-v-republic-1993-2022> Gallup (luettu 25.4.2023).

Royal Family/ Monarchy Pol. 9.9.1997: <https://www.ipsos.com/en-uk/royal-family-monarchy-poll>

Gallup (luettu 25.4.2023).

THL (2022), "Tasa-arvosanasto": <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto> (Luettu 25.4.2023)